

Hilarius in Psal. CXXIV : « Neque desunt stare volentibus Sanctorum custodie, neque Angelorum munitiones. »

Ambrosius lib. VIII. in Lucam, in fine : « Sieut Angeli prasunt, inquit, ita et hi, qui vitam meruerint Angelorum. »

Item Leo serm. 2, de anniversario sue assumptionis : « Petrus, inquit, nunc plenus, et potentius ea, que sibi commissa sunt, peragit, et omnes partes officiorum, alique curarum, in ipso, per quem est glorificatus, exequitur. » Et similia habet serm. 1. et 3. ejusdem argumenti. Item Maximus in serm. de Martyribus Taurici : « Cum his, inquit, nobis familiaritas est, semper enim nobiscum sunt, nobiscum morantur, hoc est, et in corpore nos viventes custodiunt, et de corpore recedentes excipiunt. »

Denique Theodore lib. VIII. ad Graecos, circa finem : « Qui peregre, inquit, aliquo proficisciuntur, petunt Martyres sibi comites esse in via, aut potius itineris duces ; qui vero jam sospites redierunt, gratias agunt, acceptum beneficium confitentes. » Habemus igitur ex Scripturis secundum Patrum explanationem, Sanctos orare pro nobis.

Idem probatur Secundo testimonio Patrum. Cyprianus lib. I. epist. 4 : « Si quis hinc nostrum, inquit, prior divinae dignitatis celeritate praecesserit, perseveret apud Deum nostra dilectione, pro fratribus et sororibus nostris, apud misericordiam patris non cessa oratio. »

Gregorius Nazianzenus orat. 14. quae est de obitu Gregorii patris sui : « Nunc magis, inquit, proficit nobis precebus, quam antea doctrina, quanto etiam Deo propinquior est, postquam vincula depositus corporalia. »

Joannes Chrysostomus in serm. de Juventio, et Maximo : « Etenim sicut milites, inquit, vulnera in praeliis sibi inficta regi monstrantes fidenter loquuntur, ita et illi absenta capita gestantes, et in medium afferentes, quaecunque voluerint apud Regem celorum impetrare possunt. »

Hieronymus hanc ipsam conclusionem ex instituto probat libro contra Vigilantium, in epistola ad Paulanum de obitu Blasile : « Prote, inquit, Dominum rogat, milie veniam impetrat peccatorum. »

Augustinus lib. VII. de Baptismo contra Donatistas, cap. I. « Adjuvet, inquit, nos Cyprianus orationibus suis, in istius carnis

mortalitate tamquam in caliginosa nube laborantes, ut donante Domino quantum possumus, bona ejus imitemur. »

Leo serm. 3, de anniversario sue assumptionis : « Nunc, inquit, mandatum Domini pius Pastor (Petrus) exequitur, confirmans nos cohabitacionibus suis, et pro nobis orare non cessans, ut nulla tentatione superemur. » Et in serm. 4. de SS. Petro et Paulo : « Sicut, inquit, nos experti sumus, et nostri probaveriae majores, credimus atque confidimus inter omnes labores istius vite ad obtinendum misericordiam Dei semper nos specialium patronorum orationibus adjuvando. » His accedant omnia testimonia, qua affereamus pro sequenti conclusione ; nam qui dicunt Sanctos invocando, sine dubio fatentur eos orare pro nobis.

Probatur ultimo ex apparitionibus Sanctorum, qui aperte testati sunt, se orare pro nobis etiam in particulari. Scribit Eusebius lib. VI. histor. capite 3. S. Potamianum carnifici promisso, se cum ad Dominum pervenisset, aliquid ei boni imprestatum : deinde post tres dies a consummato martyrio carnifici per quietem apparuisse, atque ejus capituli coronam imposuisse, paulo post iuxta Martyris predictionem, et ipsum ex impio carnifice pium Christi Martyrem effectum.

Augustinus lib. de cura pro mortuis, cap. 16 : « Non solum, inquit, beneficiorum effectibus, verum etiam ipsis hominum aspectibus Confessorem apparuisse Felicem, cum a barbaris Nola oppugnaretur, audivimus non incertis rumoribus, sed testibus certis. » Alia id genus plurima vide apud Basilium in orat. de S. Mamante; Gregorium Nazianzenum oratione prima in Julianum, et oratione de S. Casario; Gregorium Nyssenum in vita Gregorii Neocaesariensis; Theodoren lib. V. histor. cap. 24. Evodium, et Lelianum de inventione, et miraculis S. Stephanii; Ambrosium in serm. de SS. Gervasio et Prothasio, et serm. 90. de S. Agnete; Prudentium hymno de S. Fructuoso; Paulinum natali octavo S. Felicis; Sulpitium in vita S. Martini, qui omnes auctores ante mille annos floruerunt.

Sanctos esse invocando.

Respondet Calvinus, non peti ejusmodi verbis auxilium a meritis Sanctorum, sed solum commemorari pactum, quod Deus eum Patriarchis fecerat de protegendi, et adjuvandi eorum posteris.

At solutio non satisfacit, nam et pactum Dei, et justitia Sanctorum simul commemorantur, ut patet ex Psal. CXXXI: *Memento Domine David, et omnis mansuetudinis ejus.* Et infra : *Propter David servum tuum non avertas faciem Christi tui.* Que verba Salomonis sunt orantis Deum per merita patris sui Davidis, jam defuncti, ut constat ex lib. II. Paralipom. cap. VI. Unde etiam lib. III Reg. cap. XV. dicitur : *Propter David dedit ei Dominus Deus sus lucernam in Hierusalem, ut susciret filium ejus post eum, eo quod factus esset David rectum in oculis Domini.* Et Daniel. III : *Ne auferas misericordiam tuam a nobis propter Abraham dilectum tuum, et Isaac servum tuum, et Israel sanctum tuum* (4). Et Moses Exod. XXXIV. Hierem. cap. XXXII. et aliis, cum orabant Deum, initio dico solebant : *Deus, qui facis misericordiam in milibus his, qui diligunt te,* id est, qui propter justitiam Patrum miseraris sepe filiorum, quod erat implorare merita veterum justorum. Unde etiam B. Augustin. ques. 149. in Exod. sic ait : *Admonemur, inquit, cum merita nostra nos gravant, ne diligamus a Deo, relevari nos apud eum illorum merita posse, quos Deus diligit.* Idem docet Chrysostomus homil. 42. in Genes. et 27. in Matth.

Praterea in utroque Testamento saepe legimus, viventes a viventibus invocatos ; nam lib. I. Regum cap. VII. dicunt filii Israel ad Samuelem : *Ne cesses pro nobis clamare ad Dominum Deum nostrum, ut salve nos de manu Philistinorum.* Item Job ultimo : *Ite ad servum meum Job, ille orabit pro vobis.* Roman. XV. Paulus ait : *Obsecro vos, fratres, ut adjuvetis me in orationibus pro me ad Deum* (5). Idem repetit Ephes. VI; I. Thessal. V; II. Thess. III. Coloss. IV. et Hebr. XIII. ergo licet etiam nunc invocare eosdem Sanctos cum Christo regnantes. Nam si nunc non licet, vel quia nolunt ; et hoc non, cum sint majori charitate prediti, quam antea, et (ut loquitur Cyprianus serm. de mortalitate) de sua immortalitate securi, et de nostra in-

(1) Gen. XLVIII, 16. — (2) Job. V, 1; XIX, 21; XXXIII, 28; XV, 15; IV, 18. — (3) Exod. XXXII, 13. — (4) Psal. CXXXI, 1 et 10; III. Reg. XV, 4; Dan. III, 35. — (5) I. Reg. VII, 8; Tob. XLII, 8; Rom. XV, 30.

columitate solliciti: vel quia non possunt; et hoc non, quia si poterant cum hic essent peregrini, quanto magis nunc poterunt in patria? vel quod non sciant quid oremus; et hoc non, quia unde sciunt Angeli conversionem peccatorum, pro qua tantispergaudenter in celis, ut dicitur Luc. XV. inde sciunt Sancti nostras preces: vel demum quia fit injuria Deo, aut Christo, si alius quam ipse invocetur; et hoc non, quia tunc non licet viventes invocare.

Auge hoc argumentum adversarii numquam solvere poterunt. Calvinus enim solum respondet, alias esse rationem invocationis vivorum et mortuorum, quia vivi omnes submixi una Christi intercessione tam pro se, quam pro aliis Deum rogant, quia sunt invicem membra; et quia Scriptura, hortatur, ut oremus pro invicem, Jacobi V. At hoc idem de mortuis dici potest; nam et illi sunt membra ejusdem Ecclesiae, et una Christi intercessione nituntur; quidquid enim nobis petunt, a Deo per Christum pertinet.

Probatur tertio ex Conciliis, ac primum in epist. Episcoporum Ecclesie scripta ad Leonem Imperatorem, que habetur post Concilium Chalcedonense, sic dicitur: «Sanctissimum vero Proterium in Choro, et ordine sanctorum Martyrum ponimus, et ejus intercessione misericordiam, ac propititionem Deum habere postulamus.» Et actione 44. Concilii Chalcedonensis, dicunt Patres: «Flaviani post mortem vivit, Martyr pro nobis oret.» Deinde in VI Synodo generali, cap. 7. ex canonibus recentibus, sic dicitur: «Solo Deo creatore adorato, invocet Christianus Sanctos, ut pro te intercedere apud majestatem divinam dignentur.» Item VII Synodus generalis action. 6. in fine: «Cum timore, inquit Synodus, omnia agamus, postulantes intercessiones incontaminatae Deipara, item sanctorum Angelorum, omniumque Sanctorum.» Item in Concilio Gerundensi, cap. 3. Aurelianensi I. can. 29. Mungintu sub Carolo Magno, cap. 33. Toleto V. cap. 1. et Toleto VI. cap. 2. et Bracarense II. cap. 9. indicuntur litanie recitandae vel triduo ante ascensionem, vel aliis temporibus. Sunt autem ista Concilia fere omnia celebrata ante annos fere mille. His accedat factum Gregorii, qui litanias dixit tempore pestis, lib. I. vita ejus, cap. 42. et Walfridus Strabo, c. 28. testes sunt. Sed forte objicient, litanias hic vocari so-

lum Kyrie eleison, Christe eleison; id enim vocant litaniam Graeci; ut patet ex Basilio epist. 63. et ex liturgia ipsius Basili et Chrysostomi.

Respondeo: in Conciliis praeditis litanias vocari illas ipsas invocationes Dei, et Sanctorum, quas nos modo vocamus litanias; nam in primis Walfridus Strabo lib. de rebus Ecclesiasticis, cap. 28. declarans, quid sit litania, de qua agitur in his Conciliis, et nominatim in Concilio I. Aurelianensi, dicit esse Sanctorum invocationem. Deinde tunc dicebantur litanie triduo ante ascensionem, et dicebantur non stando, sed ambulando, et circumambendo aliquae loca: at nunc videamus servari idem tempus, et eumdem ritum; ergo eadem sunt litanie omnino.

Probatur quarto testimonis Graecorum, et Latinorum Patrum. Ex Graecis primus probat S. Dionysius Areopagita, qui cap. 7. Ecclesiast. hierarch: «Nam profecto, inquit, idem fit, ac si quis sole stulos radios sanis largiente oculis, sibi oculos eruens, solaris luminis particeps fieri postulet. Sic impossibilium superflua spe illae suspensus est, qui Sanctorum flagitiat preces, et natura ipsorum consentaneas sacras operationes abigit etc.»

S. Ireneus lib. V. contra haereses ultra medium: «Et sicut illa (Eva) seducta est, ut effugerit Deum, sic haec (Maria) suasa est obedire Deo, ut virginis Eva, virgo Maria fieret advocata. Quid clarius? Eusebius lib. XIII. preparationis Evangelice, cap. 7: «Hæc nos, inquit, quotidie facitamus, qui vera pietatis milites, ut Dei amicos honorantes, ad monumenta quoque illorum accedimus, votaque ipsis facimus, tamquam viris sanctis, quorum intercessione ad Deum non parum juvari profitemur.»

Athanasius serm. in Evangelium de sanctissima Deipara, id est, de annuntiatione circa finem: «Inclina, inquit, aurem tuam (Maria) in preces nostras, et ne obliviares populi tui.» Et infra: «Ad te claramus, recordare nos tuu sanctissima Virgo.» Et infra: «Intercede hera, et domina, et regina, et mater Dei pro nobis.»

Basilus orat. in 40. Martyres: «Qui aliqua, inquit, premunt angustia, ad hos confugiat: qui rursus latatur, hos oret: ille ut a malis liberetur, hic ut duret in rebus latet.» Idem oratione in Psalm. XXXIII. in illo: Oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eorum: «Sanctæ, inquit, spi-

rituales virtutes (Angeli) aliquæ, oculi dicuntur, quod curam suscepimus nos intervisendi: nonnullæ aures, ut quæ nostras excipiunt preces.»

Gregorius Nazianzenus orat. in Cyprianum, in ipso medio, loquens de quadam sancta Virgine, quam Cyprianus tune Ethnicius, et Magnus per diemnon ad stuprum sollicitabat: «Virginem Mariam, inquit, rogavit, ut percellitanti Virginem opem ferret.» Et infra: «Vicit Virgo, vincitur diemnon etc.» Idem in fine Cyprianum invocat: sicut etiam fecit in fine orationis in Basiliū, et in fine orationis in Athanasium, ubi sic ait: «Tu autem et supernis propitiis nos respice, et populum hunc sanctum dirige, et nos in pace quidem fove et compasse, in certamine autem dirige, et suscipe, et cum te ipso statue, et iis qui tales sunt ut tu, etiam si magna sit petitio.»

Chrysostomus homil. 66. ad populum, circa fin.: «Nam, inquit, et ipse qui purpura induitus est, accedit illa complexurus sepulchra, et fastu deposito stat Sanctis supplicatus, ut pro se apud Deum intercedant, et scenarum fabrum, et piscatorem ut protectores orat qui diademate redimitus incedit.» Idem hortatur ad supplicandum Sanctis homil. 5. et 8. in Matth. homil. 43. in Genes. homil. 4. in priorem Thessal. serm. in Juventutem et Maximum, et alibi.

Gregorius Nyssenus orat. in S. Theodorum, circa fin.: «Intercede, inquit, ac deprecare pro patri apud communem Regem et Dominiū. Timemus afflictiones, expectamus pericula. Non longe absunt scelesti Scytha, bellum aduersum nos parturientes. Ut miles propugna pro nobis, ut Martyr pro conservis utere libertate loquendi.» Et infra: «Quod si majori etiam opus fuerit deprecatione et advocacyone, fratrū tuorum Martyrum coge chorum, et cum omnibus una deprecare, admone Petrum, excita Paulum, Joannem item Theologum, ac discipulum dilectum etc.»

S. Ephrem in sermonibus de laudibus sanctorum Martyrum: «Precauerit, inquit, beatissimi Martyres, qui pro Domino salvatore, pro quibus illius charitate sponte et impigne tormenta sensistis, atque ideo familiarius Domino conjuncti estis, ut pro nobis miseris et peccatoribus, et de negligentiæ squalore sordientibus, Dominum interpellare dignemini, ut superveniat in nos gratia Christi.»

Cyrillus catechesi 5. mystagogica: «Cum hoc sacrificium offerimus, facimus mentionem etiam eorum, qui ante nos obdormierunt, primum Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, ut Deus orationibus illorum, suscipiat preces nostras etc.»

Theodoretus in historia sanctorum Patrum, singulas vitas ita concludit: «Ego autem hinc narrationi finem imponens rogo et queso, ut per horum intercessionem divinum consequar auxilium.» Multa item habet in invocatione Sanctorum lib. VIII. ad Graecos, qui est de Martyribus.

Damascenus lib. IV. de fide, cap. 46: «Per eos (Sanctos jam defunctos) diemones abigunt, infirmi curantur, cœci vident, leprosi mundantur, tentationes et tristitia solvantur. Omne donum bonum a patre lumine per eos, qui inhætabili fide petunt, petitio.»

Theophylactus in cap. XI. ad Hæbr.: «Jam nunc, inquit, arrabonem, et pignus honoris habent (Sancti in celo) unde alias eis potestas esse, ut succurrere queant invocantibus se? Unde ipsis, quod fiduciam habent intercedenti?»

Jam ex Latinis. S. Cornelius Papa in epistol. I. que est de translatione corporum Apostolorum: «Orantes, inquit, Deum et Dominum nostrum Iesum Christum, ut intercedentibus sanctis suis Apostolis, maculas vestrorum purget peccatorum etc.»

S. Hilarius in Psal. CXXIX: «Intercessione, inquit, Angelorum non natura Dei indiget, sed infirmitas nostra. Missi enim sunt propter eos, qui hæreditabunt salutem, Deo nihil ei his quæ agimus ignorantie, sed infirmitas nostra ad rogandum et promedium, spiritualis intercessionis ministerio indigente.» Similia dicit de intercessione sanctorum Apostolorum, et Prophetarum in Psal. CXXIV.

S. Ambrosius lib. de viduis, ultra medium: «Obsecrandi sunt Angeli, qui nobis ad præsidium datisunt, Martyres obsecrandi, quorum videmur nobis quoddam corporis pignorum patricium vendicare. Possunt pro peccatis rogare nostris, qui proprio sanguine, etiam si haec haberunt, peccata laverunt. Iste enim sunt Dei Martyres, nostri præses, speculatores vite, actuunque nostrorum. Non erubescamus eos intercessores nostra infirmitatis adhibere, quia ipsi infirmitatem corporis, etiam cum vincent, cognoverunt.» Item lib. X. in Lucam expónens

cap. 21 : « Mortuis regibus, inquit, in perpetuum Martyres regnum coelestis gratia honore succedunt, et illi sunt supplices, hi patrui. »

S. Hieronymus in epitaphio Paulae circa finem : « Vale, inquit, o Paula, et cultoris tui ultimam senectutem orationibus juva, fides, et opera tua Christo te sociant, praesens facilius, quod postulas, impetrabis. »

S. Maximus in ser. de S. Agneta : « Itaque, inquit, o splendida Christo, pulchrae Dei filio, et omnibus Angelis, et Archangelis grata, ut nostri meminisi digneris, quibus possumus preciosum exoramus. »

Rufinus lib. II. hist. cap. 33 : « Circuibat (Theodosius) cum sacerdotibus et populo omnium orationum loca, ante Martyrum et Apostolorum thecas jacebat cibicio prostratus, et auxilia sibi fida Sanctorum intercessione poscebat. »

S. Paulinus in fine carminis Panegyrici de sancto Celso :

Celso juva fratrem socia pietate laborans,
Ut vestra nobis sit locus in requie.

Et in epist. 42, ad Severum inserens quædam carmina de S. Claro, sic ait :

Qualibet in regione poli situs aut paradisi,
Claro sub extera pace beatas agis.
Hec peccatorum bonus accipe vota rogantum,
Ut sis Paulipi, Therasiaeque memor.

Prudentius eodem tempore plurima scripsit carmina de Sanctis, in quibus eos invocari a viventibus docet. Proferamus loco exempli pauca. In carmine de S. Laurentio, sic ait :

Quod quisque supplex postulat,
Fieri imperatum prospere.
Et tristis hand illius reddit.
Ceu præsto semper adies,
Tusque alumnos urbicos
Lactante complexus sinu
Paterno amore nutrias.

Item in Hymno de S. Cassiano.

Audit, crede, preces Martyr prosperrimus

[omnes], Ratisque reddit quas vides probabiles.

Item de S. Hippolyto :

Hippolyto scio me debere, Deus cui Christus
Posse dedit, quod quis postulet, annuere.

S. Augustinus tract. 84. in Joan. : « Ideo quippe ad ipsam mensam, inquit, non sic eos (Martyres) commemoramus, quemadmodum alios qui in pace requiescant, ut etiam pro eis oremus, sed magis, ut ipsi pro nobis oreant. » Item serm. 17. de verbis Apostoli : « Habet, inquit, Ecclesiastica disciplina, quod fideles noverunt cum Martyres eo loco recitant ad altare Dei, ubi non pro ipsis oreant, pro ceteris autem defunctis oreant. Injuria est enim pro Martye orare, cuius nos debemus orationibus commendari. » Item lib. de cura pro mortuis c. 4 : « Non video, inquit, quod sit adjumentum mortuorum provisus sepiendi corporibus apud memoriam Sanctorum locis, nisi ad hoc, ut dum recolunt ubi sint reposita eorum, quos diligunt, eisdem Sanctis illos tamquam patronis susceptos apud Dominum adjuvandos orando commendent. »

S. Victor Uticensis lib. III. de persec. Wandalica circa finem : « Adestote, inquit, Angeli Dei, deprecamini Patriarchæ, orate S. Prophetæ, estote Apostoli suffragatores, precipue tu Petre beate, quare siles pro oibis, et agnis a communis Domino magna tibi cautela, et sollicitudine commendatis? Tu S. Paule gentium magister, cognoscere quid Wandali faciunt Ariani, et filii tui genuunt legendi captivi, universique ingemisci simul pro nobis Apostoli. »

S. Fulgentius in serm. de laudibus B. Mariae : « Ideo, inquit, omnes cursus naturæ Virgo Maria in Domino nostro Iesu Christo suscepit, ut omnibus ad se confingentibus feminis subveniret. »

S. Leo serm. 5. de Epiphania : « Confirmate, inquit, amicitias cum S. Angelis et Patriarchis, Prophetis, Apostolis, Martyribus que sociamini, horum divitias concupiscite, et per bonam emulationem ipsum ambi suffragia. » Vide eundem in sermonibus de anniversariis suis assumptionis, et de sanctis Petro et Paulo, et Laurentio.

S. Gregorius lib. II. Dialog. cap. ult. in fine : « Ubi, inquit, in suis corporibus Sanctorum Martyres jacent, dubium Petre non est, quod multa vealant signa demonstrare, sicut et faciunt, et pura mente querentibus innumera miracula ostendunt, sed quia ab infirmis potest mentibus dubitari, utrumne ad exaudendum ibi presentes sint, ubi constat, quia in suis corporibus non sint, ibi necesse est eos majora signa ostendere, ubi de eorum praesentia potest mens infirma

dubitare. Quorum vero mens in Deo fixa est, tanto magis habet fidei meritum, quanto ille eos novit, et non jacere corpore, et tamen non deesse ab exauditione. »

S. Gregorius Turonensis lib. I. de gloria Martyrum cap. 94: « Cyprianus, inquit, beatissimus Carthaginiensis, et antistes, et Martyr, salutem saepius infirmis supplicantibus praestat. »

S. Beda lib. IV. in Cantica, circa finem : « Sed et cavernam macerie, inquit, cito soluta petamus, id est, Sanctorum vel Angelorum, vel hominum crebras pro nobis intercessiones apud misericordiam pii conditoris queramus, hec sunt enim firmissima, ac tutissima Sanctæ Ecclesiæ presidia. » Idem habet lib. III. in Matth. in illud cap. 13. Qui non respondit ei verbum : « Sanctorum, inquit, sunt petenda suffragia, ut ipsi supplicant pro Ecclesia. »

S. Anselmus in lib. de excellentiis B. Virginis Marie cap. ultim. : « Rogamus, inquit, te Domina per ipsam gratiam, quia te plus et omnipotens Deus sic exaltavit, et omnia tibi secum possibilia esse donavit, quatenus id apud ipsum nobis impetrare, et obtinere, ut plenitudo gratiae, quam meruisti, in nobis sic operetur, quo participium beati premii misericorditer quandoque donetur. »

S. Bernardus serm. 2. super Evangelium Missus est : « In periculis, inquit, in angustiis, in rebus dubiis, Mariam cogita, Mariam invoca. Non recedat ab ore, non recedat a corde, et ut impetus ejus orationis suffragium, non deferas conversationis exemplum, ipsam sequens non devias, ipsam rogans non desperas, ipsam cogitans non erras, ipsa tenente non corruis, ipsa protegente non metuas, ipsa duce non fatigaris, ipsa propitia pervenis, et si in temelio experiris, quam merito dictum sit, et nomen Virginis Mariae. »

Ex his 30. antiquis, et doctissimis Patribus, soli sunt quinque Gregorio posteriores; ex quo apparet, quam illustre fuerit mendacium Philippi, qui ante Gregorium ignorantem fuisse scripsit Sanctorum invocationem.

Probatur quinto ex miraculis B. Bernardi factis contra hanc heresim. Scribitur enim lib. III. vita ejus cap. 5, quod cum B. Bernardus apud Tolosam contra hanc ipsam haeresim predicaret, populorum turbis offerentibus panes, ut eis vir sanctus benedi-

ceret, et benedicebat ille signo crucis edito his verbis : « In hoc scictis vera esse qua a nobis, falsa que ab hereticis suadentur, si infirmi vestri gustatis panibus istis, adepi fuerunt sospitatem. » Et cum Episcopus Carnotensis, qui aderat, diceret : Si bona fide sumperserint, sanabuntur, » B. Bernardus addidit : « Non hoc ego dixi, sed vere quicumque gustaverint, sanabuntur, ut veros nos et veraces Dei nuntios esse sciatis. » Et subiungit auctor : « Tam in gens multitudine languentium gustato illo pane convuluit, ut per totam provinciam verbum hoc divulgaretur. »

Nota, miracula ista non esse facta proprie ad probanda merita B. Bernardi; nam ipsa diserte dixit, ut sanarentur agroti, si vera erant, qua predicatoraverat : et ne forte tribuerentur fidelis, et devotioni populorum addidit, omnes sanandos qui inde gustassent, sive cum fide, sive sine fide, ut numerum totum miraculum referretur tamquam ad finem, ad confirmationem veritatis : Ergo cum sint facta innumerabilia miracula ad hanc nostram sententiam confirmandam aut ipsa vera est, aut Deus testis fuit falsitatis.

Accedunt postremo infinita miracula, quibus Sancti saepissime demonstrarunt, se audire preces viventium, et posse ac velle eos juvare, a quibus invocantur. Vide de his miraculis epistolam Nili recitatam in VII Synodo act. 4. Theodoreum in histor. lib. V. cap. 24. et lib. VIII. ad Graecos. Ambrosius sermon. 90. qui est de S. Agneta. Augustinum lib. XXII. de Civit. Dei cap. 8. Gregorium Turonicum in libris de gloria Martyrum et Confessorum. Gregorium Romanum lib. III. Dialog. cap. 22, 23, 24, 25 et 27. Bonaventuram in vita S. Francisci.

Ex his colligi potest, quam sint leves haereticorum responsiones, quas adhibent ad loca Patrum a nobis citata; nam Magdeburgenses Centuria IV. cap. 4. inconstantiam loquuntur; nunc enim agnoscent esse Patrum testimonia, sed dicunt eos errasse, nunc vero dicunt a maligno spiritu esse inserita in operibus tantorum virorum, quod tamen non aliter probant, quam quia Ambrosius lib. III. de spiritu sancto c. 12. et Epiphanius in heresi Colliridianorum, dicunt solum Deum esse adorandum. Nec advertere volunt eos Patres locuti de adoratione, que soli debetur Deo, in quo sensu etiam nos fatemur, solum Deum adorandum, cum

quo tamen bene cohaeret, quod dicimus, Sanctos non ut Deos, sed ut amicos Dei invocandos.

Porro Brentius cap. 24. Confessionis Wittenbergensis, omnia conatur eludere per figuram prosopopeiae. Dicit enim Patres in concionibus invocare solitos esse nomina mortuorum ac si viverent, sicut interdum inter declamandum alloquinus cœlum, vel terram, mortuos homines, quos tamen certe scimus non audire. At hoc figuramentum in primis, si illum habetur locum, solum habetur in testimonio Basilii, Nazianzeni, et quorundam aliorum, qui interconcionandum Sanctos invocaverunt. Nullum autem habetur in testimonio Dionysii, Irenei, Hilarii, Ambrosii, Chrysostomi, Augustini, et aliorum, qui vel docent Sanctos invocandos, vel narrant, a quibus sint invocati. Sed quod nec in testimonio Basilii, et Gregorii locum habeat, inde patet, quod isti Patres ibidem pollicentur sibi, et aliis auxilium ex illa invocatione, et miracula que facta sunt, satis ostendunt, non inanem prosopopeiam, sed petitionem efficacem esse invocationem Sanctorum.

Jam Calvinus lib. III. cap. 20. instit. respondet, Patres voluisse quidem prohibere hanc superstitionem, sed non potuisse frangere impetum vulgi, id quod ostendit ex Concilio Carthaginensi III. cap. 23, ubi prohibetur, ne in precibus, quæ ad altare funduntur, oratio dirigatur ad alium, quam ad Patrem. Ex quo vult Calvinus colligi, voluisse Patres ejus Concilii saltem impetrare mysteria eæns profanaretur invocatio mortuorum. Quod etiam confirmatur ex S. Augustino lib. XXII. de Civ. Dei c. 10, ubi dicit Sanctos non invocari a sacerdote sacrificante.

Sed nimis infirmum est Calvini refutum: Nam quod Patres non cupiverint prohibere invocationem Sanctorum, patet ex verbis ipsorum jam citatis, ubi ipsi suadent,hortantur, docent, Sanctos invocandos, et ipsi eos passim invocaverunt, et in Conciliis a se celebratis eos invocari precepereunt. Neque in Concilio Carthaginensi habetur unum verbum de invocatione Sanctorum, sed solum, præcipitur, ut oratio sacerdotis sacrificium offerentis dirigatur ad Personam Patris, non Filii aut Spiritus sancti, quod etiam modo servamus, quamvis toti sacrificemus Trinitati.

(1) Rom. X. 14.

Beatus etiam Augustinus solum docet, ipsa prece qua sacrificium offertur, non invocari Sanctos, sed Deum, cui soli sacrificatur; Nam quod in ipso sacrificio memoria fiat Martyrum, et invocentur, ut pro nobis orient, idem Augustinus discrete docet tracta, 84. in Joan. et serm. 47. de verbis Apostoli, et Cyrilus cathechesi 5 mystagogica, ut supra citavimus, et idem patet ex liturgia Chrysostomi, et aliorum veterum; nam in omnibus Sancti invocantur.

CAPUT XX.

Solvuntur argumenta adversariorum.

Superest nunc argumenta adversariorum proponere, et solvere.

Argumentum primum. Invocatio Sanctorum in injuriam Dei credit; Nam Rom. X. dicitur: *Quomodo invocabunt, in quem non crediderunt?* (1) Ergo ille solus invocatur, in quem credimus, non autem credimus nisi in Deum, ergo vel solum Deum invocamus, vel Sanctos faciemus Deos.

His accedunt duo loca Patrum. Ambrosius in I. cap. ad Roman., et Solent, inquit, pudorem passi neglecti Dei, misera uti excusatione dicentes: Per istos posse ire ad Deum, sicut per comites pervenirent ad Regem. Age, numquid ita demens est aliquis, aut salutis sue immemor, ut honorificentiam Regis vendicet comiti, cum de hac re si qui etiam tractare fuerint inventi, jure ut rei damnentur majestatis? et isti se non putant reos, qui honorem nominis Dei deferunt creature, et reliquo Domino conservos adorant; quasi sit aliud plus, quod servetur Deo; Nam ideo ad Regem per tribunos aut comites iter, quia homo utique est Rex, et nescit, quibus debet Rempublicam credere. Ad Deum autem (quem utique nihil latet, omnia enim merita novit) promerendum, suffragatore non opus est, sed mente devota.

Item Theodoreetus lib. VIII. ad Grecos in fine: « Suos, inquit, mortuos Dominus Deus noster in templo pro Diis vestris induxit; ac illos quidem cassos gloria, vano reddidit, suis autem Martyribus honorem illorum dedit. Pro Pandis enim

CAPUT XX.

Diasiisque ac Dionysiis, hoc est, Jovis, Liberi que patris solemnitatibus, Petro, Paulo, Thome, Sergio, Marcello, Leontio, Antonino, Mauritio, aliiisque SS. Martyribus solemnitates populari epulo peraguntur.» His verbis fatetur Theodoreetus nos habere Sanctos pro Diis.

Dices, hoc idem poterant respondere Gentiles. Respondeo, negatur; nam illi putabant, summum Deum non esse immediate accessibilem, nec aliter ad eum veniri, nisi per cultum inferiorum virtutum, ut clarus docet Theodoreetus in cap. I. ad Coloss.

Ad locum Theodoreti dico, eum significare voluisse, gloriam Deorum translatam in Martyres, quia templa et festa Deorum conversa sunt in templo et festa Martyrum, sed tamen eorum, quae religio vera permittit, ut Martyres non pro Diis habeamus, sicut illi habebant Jovem et Liberum et alios, sed pro viris sanctis et amicis Dei, qui nos exemplis, precibus, et meritis suis plurimum juvent. De qua re supra diximus.

Argumentum secundum. Invocatio Sanctorum injuriam facit Christo; nam I. Timoth. II. dicitur: *Unus est mediator Dei, et hominem, homo Christus Jesus* (3). Si ergo solus ipse est mediator, injuriam ei facit quicunque per alium ad Deum accedit. Quare Augustinus lib. II. contra Parmenian. cap. 8: *Si Joannes, inquit, ita diceret: haec scripsi vobis, ut non peccetis, et si quis peccaverit, mediator me habebit apud Patrem, ego exoro pro peccatis vestris: sicut Parmenianus quadam loco mediatorem posuit Episcopum inter populum, et Deum, quis eum ferret bonorum atque fidelium Christianorum?* Quis sicut Apostolus Christi, et non sicut Antichristum intueretur? El. infra: « Si esset mediator Paulus, essent ulique et ceteri coapostoli ejus, ac sic multi mediatores essent nec ipsius Pauli constaret ratio, qua dixerat, unus Deus, unus mediator Dei et hominum. »

Præterea Coloss. II. dicitur: « Nemo vos seducat volens in humilitate et religione Anteriorum, quæ non vident ambulans etc. » In qua verba sic scribit Theodoreetus: « Qui legem, inquit, defendebant, eos etiam ad Angelos colendos inducebant, dicentes legem per eos datam. Mansit autem diu hoc vitium in Phrygia, et Pisidia. Quocirca Synodus quoque, que convenit Laodicæa, quæ est Phrygia metropolis, lege prohibuit, ne pre-

(1) Joel. II, 32; Act. II, 21; Rom. X, 13. — (2) Gen. XLVIII, 16; Phil. 4 et 5. — (3) I. Tim. II, 5.

carentur Angelos, et in hodiernum usque diem videre licet apud istos, et eorum finitimos oratoria S. Michaelis. Illi ergo hoc consulebant, utique humilitate utentes, dicentes, universorum Deum nec cerni, nec comprehendendi, nec ad eum posse perveniri: et oportere per Angelos divinam sibi benivolentiam conciliare.

Respondeo, nullam injuriam Christo fieri per invocationem Sanctorum. Neque enim invocamus Santos, ut fungantur vice Christi, vel Christum adjuvent, sed ut adjuvent nos, quo facilius a Deo per Christum impetreremus, que poscimus, et si argumentum aliquid valerer; etiam concluderet, non esse petendas vivorum orationes, quod tam non esse contrarium Scripturis etiam here-tici concedunt.

Ad primum ergo locum respondeo, tribus de causis dici Christum unum, et solum mediatorem Dei et hominum. Primo, quia solus ipse fuit mediator per modum redemptio-nis. Notandum enim est posse tribus modis unum mediatorem reconciliare duos dissidentes; uno modo declarando, uter justum pater; altero modo solvendo creditori pro debito; tertio modo orando creditore, ut debitum remittat.

Primus modus, qui est declarando, uter justum patet, inter Deum et hominem, locum non habet, quia constat Deum ab homine esse offensum.

Secondo modo solus Christus est mediator Dei, et hominum, ex hoc modo loquitur Apostolus, ut patet tum ex eo, quod subdit: *Qui dedit semetipsum redemptionem pro nobis;* tum etiam qui scribit ad Timotheum Episcopum Ephesi in Asia, ubi tunc vigebat heres Simonis, que Angelos loco Christi introducet, unde etiam in epist. ad Ephesi, et ad Coloss. qui sunt populi Asiae, passim inculcat Christum esse caput totius Ecclesie, et per eum solum reconciliatum esse mundum Deo.

Postremo modo etiam Sancti dici possunt mediatores inter Deum, et eos, pro quibus orant. Neque est, cur timeamus, nomen mediatoris transferre ad Sanctos, sicut ad eos transferimus nomen advocati, et intercessori, que Christo tribuimus Rom. VIII. et I. Joan II. Nam S. Gregorius Nazianzenus in oratione ad Gregorium Nyssemum, Martyres mediatores inter nos, et Deum appellat, et

S. Cyrillus lib. XII. thesauri cap. 10. dicit Prophetas et Apostolos omnes fuisse media-tores, et Moses ipse Deuter. V. dicit de se: *Ego sequester et medius fui, inter Dominum et vos, in tempore illo* (1). Quibus verbis alludens Apostolus Galat. III. dicit, legem veterem ordinatam fuisse per Angelos; *in manu mediatoris,* id est, Mosis, et Hebr. IX. et XII. vocat Christum mediatorem novi Testamenti, ad distinctionem Mosis qui fuit mediador Testamenti veteris.

Hinc solvitur argumentum ex testimonio Augustini. Nam quia Donatiste, putabant a sacerdote pendere gratiam Sacramenti, ita ut sacerdos bonus baptizans sanctificaret, sacerdos malus baptizans pollueret, et proprie-faciebant sacerdotem mediatorem quodammodo redemp-tionis, ideo Augustinus docet, plebem esse securam sive a bono, sive a malo baptizetur, quia unus est mediator Dei et hominum Christus. Quod autem non neget Augustinus sacerdotem posse dici mediatorem orando, patet, quia ibidem dicit Christianos recte facere, cum se in vicem orationibus commendant.

Altera causa, cur Christus dicatur unus mediator, est, quia Christus non solum est mediator ratione officii, quia conciliat Deum homini, sed etiam ratione naturae, quia est medius inter Deum et hominem, cum ipse et Deus et homo sit: id quod erat necessarium ad reconciliandum hominem Deo. Hanc rationem reddunt fere omnes Patres, ut Ambrosius, Chrysostomus, Theophylac-tus, Theodoretus, OEcumenius, et alii in hunc locum Pauli, neconon Epiphanius in Ancorato ante medium. S. Cyrillus lib. XII. thesauri cap. 40. et lib. I. de Trinitate, ante medium; Hilarius lib. IX. de Trinit. non procul ab initio; Augustinus lib. IX. de Ci-vitate Dei cap. 47. et Fulgentius lib. de fide ad Petrum cap. 2.

Tertia causa est, quia solus Christus ita est mediator omnium hominum, ut ipse nullo mediatore indiget. Nam Sancti ceteri eti mediatores sunt inter Deum, et nos, quia Deum suis precibus nobis propitiump reddit: tamen et ipsi indigerunt reconciliari Deo per mediatorem Christum, et nunc etiam quidquid nobis impetrant, a Deo per Christum impearant: Christus autem nec pro se, nec pro nobis ullo mediatore indiguit, vel indiget, sed ut dicitur Hebr. VII: *Accedit*

per semetipsum ad Deum semper vivens ad interpellandum pro nobis (1).

Hanc rationem secutus est B. Augustinus lib. II. contra Parmenianum cap. 8: « Homines, inquit, omnes Christiani invicem se commendant orationibus suis, pro quo autem nullus interpellat, sed pro omnibus, hic unus, verusque mediator est. » Et hinc patet ali solutio ad argumentum ex verbis Beati Augustini, non enim negat, quin sacerdos posset esse mediator orando pro populo; nisi in eo sensu, quo mediator Dei et hominum dicitur, qui pro omnibus interpellat, et ipse nullo eget, qui pro se interpellat, aut per quem interpellatur.

Urget Calvinus hunc locum Augustini, qui ait: « Pro quo nullus interpellat, et ipse pro omnibus, hic unus, verusque mediator est. » Sed Sancti, per nos orant pro nobis et nemo pro illis. Respondeo, B. Augustinus, cum ait Christum pro nobis interpellare, velle dicere, Christum esse quem omnes interpellant, ut omnium mediatorem, sive illi pro se, sive pro aliis orant. Hoc modo Christus interpellat nunc pro B. Petro, non quod ore pro ejus salute, sed quia interpellat pro salute mea, quam etiam B. Petrus postulat. Alioquin etiam Angeli essent mediatores eo modo, quo Christus, nam Angeli orant pro omnibus, et nemo pro illis. Sed ideo non sunt mediatores eo modo, quo Christus, quia ipsi agent Christo, per quem impetrant nobis a Deo beneficia.

Ad tertium locum, quiesce ex epist. Colos-dico, ibi Apostolum damnare heresim Simonis Magi, qui Platonicos secutus, docuit quosdam Angelos adorando quasi minores Deos, qui et mundum fabricarunt, et per Prophetas locuti sunt, nec posse ultum placare summum Deum qui invisibilis est, nisi per hos Angelos. Vide de hac heresi Ireneum lib. I. cap. 20, Tertullian. in lib. de prescritione, et Epiphanius in heresi Simonis. De hac idolatria, sive magia, qua adorantur Angeloi loco Dei vel Christi, expounit hunc locum omnes interpretes. Joannes Chrysostomus hom. 7. in epist. ad Coloss.: « Sunt nonnulli, inquit, qui dicunt, non oportere per Christum reconciliari, et ad Patrem accedere, sed per Angelos. Propterea (Paulus) sursum, ac deorsum, que de Christo sunt, versat. » Ita etiam exponit OEcumenius et Theophylactus; Ambrosius

in hunc locum putat eos notari, qui adorant stellas.

Hieronymus querit. 10. ad Algasiam, et Haymo in hunc locum docent reprehendi eos, qui sacrificabant Angelis, nec ab his dissentit Theodoretus, immo ipse clarissime omnium docet notari his Simonianos, qui dicebant, Deum apprehendit non posse, sed per Angelos esse placandum, et ex illo ipso Concilio, quod ipse citat, apparebat, idolatriam esse, quam Paulus reprehendit. Sic enim ait Concilium Laodicenum, cap. 35: « Non oportet Christianos derelicta Ecclesia abire, et ad Angelos idolatrie abominandæ congregations facere, quæ omnia interdicta sunt. Quicumque autem inventus fuerit occule huic idolatriæ vacans, anathema sit, quoniam derelinquens Dominum nostrum Jesum Christum accessit ad idola. » Ubi, ut vides, Concilium non damnat quamlibet veneracionem Angelorum, sed eam, quæ Deo propria est.

Quod vero Theodoretus dicit de oratoriis S. Michaelis, duabus modis potest intelligi. Uno modo, quod velit dicere, haereticos sacrificantes oratoria sancti Michaeli, ut eum ibi colerent secundum heresim Simonis, ei sacrificante etc. Altero modo, quod significare volerit, tempora ab haereticis extorta ad sacrificandum malis Angelis, esse conversa a Catholicis in oratoria S. Michaelis, et ex multitudine talium locorum colligi, quam multam heresim Simonis ibi olim grossata fuerit.

Quod enim tempora idolorum olim conversa sint in Basilicas Martyrum, et aliorum Sanctorum, certum est ex ipso Theodoro lib. VIII. de Martyribus, et adhuc Roma videtur templum omnium Deorum conversum in templum omnium Sanctorum, et templum Castoris et Pollicei, in templum Sanctorum Cosmei et Damiani, et Gregorius lib. II. Dia-logorum cap. 8. scribit a S. Benedicto conversum fuisse fanum Apollinis in oratorium S. Martini, et ipse B. Gregorius lib. XIX. epist. 71. ad Mellitum, præcepit Augustino Episcopo Anglorum, ut fana idolorum non destruant, sed aqua benedicta aspergat, et reliquias Sanctorum ornent, ac denum in templo Dei veri convertat.

Argumentum tertium. Sancti jam defuncti non cognoscunt viventium precies, igit frustra invocantur. Quod autem Sancti non

(1) Deut. V, 5.

(1) Hebr. VII, 25.

cognoscant preces viventium, his argumentis probatur. Primo, Scriptura soli Deo tribuit scrutari renes, et corda, et scire cogitationes hominum III. Regum VIII: *Tu nosti solus cor omnium filiorum hominum*. Secundo, Job. XIV. dicitur: *Sive nobiles fuerint filii ejus, sive ignobiles, non intelligit*. Tertio Ecclesiast. IX. dicitur: *Viventes sciunt se morturas, mortui vero nihil noverunt amplius*. Quarto, Isaiae LXIII. dicitur: *Tu es eum pater noster, et Abraham nescivit nos, et Israel ignoravit nos*. Quinto, lib. IV. Regum cap. XXII. dicitur Josiae regi a Deo: *Colligam te ad patres tuos, ut non videant oculi tui omnia mala, que introducturus sum in locum istum* (1). Sexto, B. Augustinus lib. de cura pro mortuis cap. 13: «Si parentes, inquit, non intersunt, qui sunt ali mortuorum, qui noverunt quid agamus quidve patiamur? Isaiae Propheta dicit: Abraham nos nescivit, et Israel non cognovit nos.» Si tanti Patriarche quid erga populum ex ipsis procreatum ageretur, ignoraverunt, quomodo mortui vivorum rebus, atque actibus cognoscendis, adjuvandisque miscerunt?

Item Gregorius Nazianzenus in fine orationis in Gorgoniam sororem suam: «Si tibi, inquit, aliqua nostri sermonis est ratio, et hoc sanctis animis a Deo munus, ut talia resuscitare, suscipe nostrum sermonem multorum epitaphiorum loco.» Vides certe Gregorium dubitasse, an Sancti cognoscant nostras preces. Qualem etiam dubitationem legimus in Augustino lib. de vera religione cap. 55: «Quisquis, inquit, Angelorum vel hominum diligat hunc Deum, certus sum quod etiam me diligat; Quisquis in illo manet, et potest humanas preces sentire, in illo me exaudiatur.» Ubi videtur dubitare, utrum omnes Sancti possint humanas preces sentire.

Similem etiam dubitationem legimus in Origene lib. II. in epist. ad Romanos, non procul a principio: «Si extra corpus, inquit, positi, vel sancti qui cum Christo sunt, agunt aliqui et laborant pro nobis ad similitudinem Angelorum, qui salutis nostrae ministeria procurant, vel rursus peccatores etiam ipsi, extra corpus positi, agunt aliqui secundum propositum mentis sue, Angelorum nihilominus ad similitudinem sinistrorum; habeatur hoc quoque inter occulta Dei, neque chartula committenda mysteria.»

(1) III. Reg. VIII, 39; Job. IV, 21; Eccl. IX, 5; Isai. LXIII, 16; IV. Reg. XXII, 20.

Respondeo, hujus argumenti nec bona esse consecutionem, nec verum id, quod assumitur. Itaque primum consecutio negari potest: Nam cum certum sit ex iis Patrum testimonis, et tot miraculis a Deo ostensis, eos qui invocant sanctos, exaudiri et impetrare quod petunt. Certe non frustra invocantur Sancti, etiam si denus eos non audire, neque cognoscere nostras preces, nam aliquis alius eorum vice fungitur; sicut non frustra supplicat Regi, qui certe scit Regem non lecturum supplicationem, sed aliquem alium ex aula ejus, et nihilominus ita se impetratur quod petit, ac si Rex legisset supplicationem.

Deinde, non est verum quod assumitur, Sanctos ignorare quid ab illis petamus. Nam etsi dubitatio esse possit, quemadmodum cognoscant absentia, et que solo cordis affectu interdum proferuntur; tamen certum est eos cognoscere; cum, ut ostendimus, presentibus, et rerum nostrarum curam gerant. Et certe melior est haec consequentia: Sancti recte invocantur, ergo sciunt quid petamus; quam illa: non sciunt quid petamus, ergo non recte invocantur. Nam antecedens primi argumenti habetur ex consensu totius Ecclesie; antecedens secundi, non probatur ullo solidi fundamento.

De modo autem, quo cognoscunt, quatuor sunt Doctorum sententiae; quidam dicunt eos cognoscere ex relatione Angelorum, qui nunc ad celos ascendunt, nunc inde ad nos descendunt. Quam rationem innuit B. Augustinus lib. de cura pro mortuis cap. 15.

Alii dicunt, Sanctorum animas, sicut etiam Angelos, mira quadam celeritate naturae quoddammodo esse ubique, et per se audiire preces supplicantem, quam rationem videtur habere B. Hieronymus in lib. contra Vigilantium. Sed neutra est sufficiens, nam neque Angeli, neque animas beatas, etiam praesentes sint, possunt cognoscere naturaliter preces nostras, quando sola cognitione oramus. Et praeterea, ad cognoscendas preces, que eodem tempore sunt in diversissimis locis, non sufficit celeritas, sed requiritur vera ubiquitas, quam nec Angelorum, nec hominum spiritibus convenire credimus.

Alii dicunt, Sanctos videre in Deo omnia a principio sua beatitudinis, quae ad ipsos aliquo modo pertinent, et proinde etiam

orationes nostras ad se directas. Ita docent B. Gregorius lib. XII. moralium cap. 43. et B. Thom. 3. part. quest. X. art. 2, et 2. 2. quest. LXXXIII. art. 4. et Cajetanus ibid. estime probabilis haec sententia.

Alii postremo dicunt, Sanctos non vide in Verbo orationes nostras a principio sua beatitudinis, sed solum tunc revelari eis Deo orationes nostras, quando eas fundimus. Sic enim Propheta, Deo revelante, cognoverunt futura, et multi Sanctorum hic in terris donum a Deo haberunt, quo cognoscere cogitationes hominum, et facta etiam oculissima, ut de Samuele I. Regum IX. Item de Eliseo narratur lib. IV. Regum cap. V. et de Petro Actor. V. et idem de S. Benedicto scribit B. Gregorius lib. II. Dialog. cap. 20. Idem legitimus de S. Bernardo, Franciso, aliquis pernulius: Quanto magis credendum est, Sanctos in celo hoc dono pollere? Haec est aperta sententia B. Augustini lib. de cura pro mortuis cap. 15.

Atque ex his duabus prior videtur simpli- citer probabilior, quia si indigerent Sancti nova revelatione, Ecclesia non diceret ita audacter omnibus Sanctis: *Orate pro nobis*, sed peterit aliquando a Deo, ut eis revelaretur preces nostras. Deinde non posset reddi ratio tam facile, cur Sancti nunc invocentur; et ante adventum Christi non invocarentur. Tamen posterior sententia est magis idonea ad convincendos hereticos; ratione enim superiore Calvinista non recipiunt, quippe qui putant Sanctos non videre Deum ante Diem iudicij, hanc autem rejicere non possunt; nam etiam Sancti non viderent Deum adhuc posse ei revelari preces nostrae si- cut hic in terris revelabantur.

Sed dices; Quid respondebimus haereticis secundum hanc ultimam sententiam, si pertinet, cur Patribus in limbo non revelarentur preces viventium, si nunc revelantur in celo? Respondeo, Patribus in limbo non fuisse ordinaria revelatio quid hic agebatur, quia non erant beati; Nam ad perfectam beatitudinem pertinet scire ea, quae ad se pertinent, et precipue qua faciunt ad honorem et gloriam. Praeterea, quia Sancti in limbo non ita gerabant curam rerum nostrarum, nec erant praepositi Ecclesie, ut Sancti in celo sunt, ut supra ostendimus, et ex divinis litteris manifeste deduximus.

Ex his ad primum die, solum Deum co- gnoscere cogitationes omnes omnium cor-

dium, idque naturaliter et propria virtute: Sanctos autem solum cognoscere eas, quae a Deo ipsis manifestantur, sive beatifica vi- sione, sive etiam nova revelatione.

Ad secundum respondet Gregorius lib. XII. moralium c. 13. eum locum exponens, sanctum Job voluisse dicere, naturaliter non cognoscere defunctos, quid agant vivi, si- cut nec vivi cognoscunt, quid agant mortui; tamen Sanctos, qui Dei claritate fruuntur, omni in Deo videre; que nimur ad eos pertinent.

Ad tertium, eadem solutio est.

Ad quartum, Hieronymus in eum locum exponit de cognitione approbationis, ut sit sensus; Abraham nescivit nos, id est, non habet nos pro filiis, non diligit nos, contemnit nos, quia intelligit nos a te recessisse, et haec videtur litteralis expositio. Quia tamen B. Augustinus lib. de cura pro mortuis cap. 13, exponit de cognitione proprie dicta, ideo responderi etiam potest, Abrahham et Israhel, et alias Patres veteris Testame- nti non cognovisse posteros suos viventes, quia nondum beati erant, et naturaliter mortui non sciunt quid viventes agant.

Ad quintum, eadem solutio est.

Ad sextum dico, Augustinum loquii in eo capite de cognitione et conversatione natu- rali, id enim solum contendit, mortuos non versari nobiscum, nec esse sollicitos de rebus nostris, nec eas cognoscere, sicut facie- bant, cum hic viventer. Nam quod super- naturaliter divina revelatione sciunt, quae hic aguntur, docet aperte ibid. cap. 13. Et quod divina virtute possint hue venire, et nobis opem ferre, docet ibid. cap. 16. ubi sic ait: «Non igitur, inquit, ideo putandum est, vivorum rebus quoslibet interesse posse defunctos, quoniam quibusdam sanandis, vel adjuvandis Martires ad- sunt, sed ideo potius intelligendum est, quod per divinam potentiam Martires vivo- rum rebus interset, quoniam defuncti per naturam propriam vivorum rebus interesse non possunt.»

Dices; Augustinus putabat, matrem suam beatam esse, ut ipse dicit de cura pro mortuis cap. 13. et tamen ibidem probat, mortuos non scire quid agamus, quia mater sua numquam ad consolandum veniebat. Respondeo, Sanctos cognoscere preces nos- tras, et posse ad nos venire quando volunt; tamen non propteresse scire omnia nostra, nec interesse assidue rebus nostris, more hu-

mano, ut Augustinus eo loco probat exemplo matris sue.

Ad locum Nazianzeni dico, illud (Si) non esse dubitantis, sed affirmantis, ut cum dicit Apostolus ad Philemonem: *Si habes me solum, suscipe illum* (1); Nam Gregorius Nazianz. passim assertur, Sanctos videre quod hic agatur, ut oratione in Athanasium: *Ab alto, inquit, recte novit, res inspicit nostras, manumque porrigit iis, qui laborant pro bono, et tanto amplius, quanto magis a vinculis est liberatus.*

Ad alterum locum B. Augustini dico, cum rectissime dicere: « Quisquis in illo manet, et potest humanas preces audire, » quia multi manent in Deo, qui non possunt humanas preces audire, videlicet illi omnes, qui sunt in charitate, et tamen nondum sunt beati, nam omnis qui manet in charitate, in Deo manet, I. Joan. IV. et tamen non omnis, qui manet in charitate, jam est in celo beatus.

Ad locum Origenis dico, eum ibi agere de naturali conversatione et notitia; non enim ambigit, an Sancti videant quid agamus, et nos juvent orationibus suis, quod disertis verbis docet lib. VIII. contra Celsum circa finem, et hom. 26. in lib. Numeri, et hom. 16. in Joscue, et alibi, sed solum, utrum sancti hominum spiritus, sicut Angeli et Daemones, qui vero semper nobis adsunt, illi ut ad bonum, isti ut ad malum pertrahant, nobiscum assidue versentur.

Argumentum quartum. Deus paratissimus est nos audire, et magis nos diligit quam ullus Sanctorum, ergo frustra invocantur Sancti, imo signum diffidentiae est, Sanctos invocare, ait enim Dominus Lvc. XI: *Petite, et accipietis.* Et Joan. XVI: *Si quid petieritis Patrem v/n nomine meo, dabit vobis.* [Et Paulus ad Hebreos IV: *Accedamus cum fiducia ad thronum gratiae ejus* (2).] Præterea Joannes Chrysostomus in hom. de profecto Evangelii sic ait: « Certum, inquit, non opus tibi patronum apud Deum, neque multo discursu, ut blandire alios; sed licet solus sis, patroneque careas, et per temetipsum Deum preceris, omnino tamen voti compos eris; neque enim tam facile Deus annuit, cum alii pro nobis orant, ut cum ipsimet oramus, etiam plurimis pleni simus malis. » Idem habet prefatione in Psal. IV.

Respondeo, nihil ex hoc argumento collige-

gi, alioqui enim etiam frustra et ex diffidentia peteremus preces viventium; et præterea licet Deus sit paratus audire, et magis nos diligat, quam ullus Sanctorum, tamen magis paratus est audire Santos, quam nos, et magis diligit Santos, quam nos; quia oratio, ut impetraret, requirit dispositionem in orante, quam non habemus semper; ideo utilius est, ut ad Deum cum Sanctis eamus, quam soli. Unde Job ultimo dicit Deus: *Ita ad servum meum Job, ut ore pro vobis* (3). Et Gen. XX, Abimelech non nisi per Abraham preces a Deo sanari potuit. Et Ezech. XX, Deus ipse quærebat virum, qui opponeretur se fratre ipsius; solebat enim ignorare populo, sed per sancti aliquius preces. Denique, quis nescit prædestinationem ipsam juvari precibus Sanctorum, quod statuerat Deus ut Sanctorum precibus, ad salutem aliquius exequendam.

* Ad loca Scripturae dico, esse impertinentia; nec enim cum oramus Sanctos, tunc nihil a Deo petimus, vel non petimus cum fiducia; immo contra; ideo Sanctorum preces imploramus, ut majori cum fiducia ad Deum accedere possimus, et facilius impetreremus, quod petimus.

Ad locum Chrysostomi dico, in primis unum loqui de illis, qui preces mortalium implorant, non de illis, qui Sanctos cum Christo regnantes invocant ut patet ex illis verbis: « Non est opus multo discursu, ut blandire alios etc. » Dico præterea, eum reprehendere illos, qui pro se non orant, sed tantum aliorum orationes petunt, ut faciunt multi dirites, qui nolant laborare in oratione, et idcirco solum largiunt eleemosynas pauperibus, ut orent pro se: quibus merito anteponit eos qui pro se orant, etiam si aliorum orationes habere forte non possint. Quibus tamen utrisque anteponendi illi, qui et pro se orant, et simul aliorum preces implorant, ut ipse idem Chrysostomus passim docet, ut hom. 5. in Matth.: « Non igitur, inquit, quasi oscitantes et desides ex aliorum meritis pendeamus; habent enim viam pro nobis et quidem maximam, orationes, supplicationesque Sanctorum, sed tunc profecto, cum nos quoque id ipsum per penitentiam postulamus. » Et hom. 4. in priorum epist. ad Thessalon: « Quid mihi opus est, inquit, aliorum precibus, quando ipse sedulus fuero? numquam hoc dixeris ho-

mo; necesse est, et multa prece necesse est. » Et infra: « His itaque cognitis, nec Sanctorum preces contemnamus, neque totum in illas projiciamus etc. » Vide etiam homil. 8. in Matth. et homil. 43. in Genesim,

Argumentum quintum. Quis sit invocandus, Christus verbo, et exemplo nos docuit: Nam Matth. VI. et Luca XI: *Orantes, inquit, dicite, Pater noster quies in celis, ipsa etiam Christus aliquoties Patrem compellat, Joan. XII: Pater, clarifica me, Joan. XVII: Pater, venit hora etc* (4). Non igitur Angeli, vel homines mortui, invocandi sunt, ita colligunt Magdeburgenses Cent. I. lib. I. cap. 4. colum. 139.

Respondeo, orationem Dominicam ad somnum Patrem referri volunt idem Magdeburgenses ibidem. Sic enim habent: « Non Angelum, vel Patriarcham, aut Prophetam mortuum, sed Patrem tantum jubet invocari. » Quero igitur, licetne Filium et Spiritum sanctum invocare, an non? Respondent licet. Sic enim infra docent: « Quod etiam Filius possit ad debet invocari, exempla docent. » Et infra: « Spiritum sanctum quoque posse ac debere invocari, vel ex Baptismi verbis colligi potest. » Haec illi.

Non igitur concludit illud argumentum; Christus verbo et exemplo solum Patrem invocari docuit, ergo sancti homines, aut Angeli invocandi non sunt. Nam si hoc concluderet, concluderet etiam illud: Christus verbo et exemplo solum Patrem invocari docuit, ergo Filius Dei, et Spiritus Sanctus invocandi non sunt.

Addo præterea, Christum cum Apostolos docuit orare, non de eo, qui orandus est, sed de illis rebus, que petentes sunt, admovere voluisse discipulos. Satis enim constabat, Deum esse orandum, et solum etiam Deum, cum auctor donorum queritur; sed de modo orandi, sive de petendis rebus Apostoli ambigebant, cum dicentes Luc XI: *Doce nos orare.*

Argumentum sextum. Nullum exstat Scriptura mandatum, vel exemplum, vel promissio de invocatione Sanctorum: non igitur Sancti invocandi sunt. Ita colligit Confessio Augustana artic. 12. et omnes alii hoc argumento uti solent.

Respondeo, si hoc argumentum concluderet, efficeret etiam, Sanctos non orare pro

Ecclesia, nec in genere, nec in particulari, quod tamen Apologia Confessionis Augustanae aperte concedit. Sic enim loquitur: « De Sanctis, etsi concedimus, quod sicut vivi orant pro Ecclesia universa in genere, ita in cœlis orant pro Ecclesia in genere, tametsi testimonium nullum de mortuis orantibus exstat in Scriptura, præter illud somnum sumpturn ex libro Machabæorum posteriore. » Haec Apologia.

Deinde, quod ad mandatum attinet, nullum certe mandatum requiritur, quando ipsa necessitas nos impellit. Exempla plurima sunt in utroque Testamento, ut supra demonstravimus. Promissio denique minime desideratur, cum innumerabilis signa et prodigia ad invocationem Sanctorum facta satis testantur, Deum audire eos, qui Sanctorum patrocinia ad impetrandum aliquid a Deo adhibent. Quamquam in libro Job cap. ult. particulae mandatum, exemplum, et promissione habemus ex quibus de toto genere invocationis judicari potest: *Ita ad servum meum Job; en mandatum: et orabit pro vobis; en exemplum: et ego suscipiam faciem ejus, ut non vobis imputetur stultitia; en promissio.*

At, inquit, Job erat vivus et præsens, Sancti vero mortui sunt et absentes. Sed non ita est; Sancti enim nunc maxime vivunt ea parte sui, qua preces audiunt, et pro supplilibus interpellare Deum possunt. Nec sunt absentes, quoad exauditionem, licet loco absentes videantur, ut supra satis probatum est. Et patet de Angelis ex illo Psal. CXXXVII: *In conspectu Angelorum psallam tibi.* Et I. Corinth. IV: *Spectaculum factum sum mundo, Angelis, et hominibus* (2). De sanctis item hominibus patet ex Apocalyp. cap. XI et XIX, ubi describuntur Seneti in celo videntes ea, quae flunt in terra. Unde Basilius in lib. de virginitate ante medium: « Reveratur, inquit, ipsum sponsum oblique præsentem, et hujus Patrem ac sanctum Spiritum, et quid singula dieo? Angelorum innumerabilem multitudinem, et cum his Patrum sanctos spiritus; nullus enim horum est qui non ubique omnia videat. » Et Gregorius lib. XII, moralium cap. 12: « Que anime intus claritatem omnipotentis Dei cernunt, nullo modo credendum est, quia foris sit aliud quod ignorant. »

Argumentum Septimum. Nemo audet

(1) Phil. 17. — (2) Luc. XI, 9; Joan. XVI, 23; Hebr. IV, 16. — (3) Job. XLII, 8.

(1) Matth. VI, 9; Luc. XI, 2; Joan. XII, 27; XVII, 1. — (2) Psal. CXXXVII, 1; I. Cor. IV, 9.

causidici partibus apud terrenum Principem fungi, nisi à Principe ipso admissus: Unde ergo veribus, inquit Calvinus lib. III. Insit. cap. 20. § 23. tanta licentia, ut Deo patronos obtrudant, quibus manus injunctum non legitur? »

Respondeo, non facimus Sanctos causidicos, sive patronos ejus generis, cuius illi sunt hic in terris qui jure agunt, causisque defendant, quique non misericordiam sed justitiam petunt; hos enim a Magistratu admitti necesse est. Tribuimus autem Sanctis illud solium munus, quod hic in terris tribuere solemus amicis et familiaribus Principi, qui saepe pro miseris intercedunt, nec ulla nova facultate ad id faciendum agent.

Argumentum octavum. Multi invocantur, qui non modo non Sancti, sed nec homines fuerunt, ut Christophorus, Georgius, Catharina : superstitionis igitur invocatio est. Ita ratiocinatur Philippus in Apolog. art. 21 Confess. Augustanae, et Calvinus in lib. de ratione veræ reformationis Ecclesie, ubi etiam pro solita sua modestia S. Dominicum, carnicem, S. Medardum et quosdam alios, bestias ; Sanctos vero generatim, monstra appellat.

Respondeo, Sanctorum quorundam historias apocryphas quidem et incertas esse : non tamen propterea Sanctos ipsos numquam fuisse. Nam si ita argumentari licet; plerique Apostoli inter Sanctos numerari non poterunt, nam historiae, que feruntur vel ex Abdia, vel ex aliis, ut plurimum non sunt prorsus indubitate. Habemus quidem in Evangelio vocacionem Apostolorum, et paucam quedam ex vita ipsorum, neenon felicem dormitionem S. Jacobi Majoris, Act. XI. et S. Petri predictam mortem gloriosam a Domino, Joannis XXI. At aliorum Apostolorum finem ex divinis litteris non habemus. Quocirca Gelasius Papa, Canone, Sancta Romana dist. 15. historiam S. Georgii inter Apocryphas numerat, et tamen sanctum ipsum Georgium colendum esse affirmat, quia eis apocrypha erat historia, que tunc existabat, non tamen apocrypha est consuetudo universalis Ecclesie, qua semper Georgii, Christophori, et Catharine memoria celeberrima fuit.

Addit præterea, quod si apocryphæ sunt historiae trium vel quatuor Sanctorum, innumerabilium aliorum certissimæ atque indubitate sunt; quorundam etiam sanetitas

et gloria in ipsis divinis litteris prædicatur, ut Maria, Joannis Baptiste, Petri, Stephani, et aliorum. Quocirca si ideo nolunt adversari Georgium, Christophorum, aut Catharinam colere, quod eorum historiae incertæ sint, cur Mariam, Joannem, Stephanum, Petrum, Jacobum, non colunt, quorum historias negare non possunt? Cur etiam in suis ipsis Calendariis eos ponunt, quos perditissimos homines fuisse, interdum etiam diverse religionis a sua, fateri cogarentur, si ad rem attendere paulo diligentius vellent, de qua re vide Dialogum sextum Alani Copi Angli.

Argumentum nonum. Si Sanctorum invocatio superstitione, et ethnica imitatione careret: certe non peteretur ab uno Sancto unum, ab alio aliud, cum Deus unus sit auctor omnium donorum, et iis aequo posset per intercessionem unius, ac per intercessionem alterius quilibet concedere : at Catholici unum invocant contra pestem, alium contra oculorum dolorem, alium contra dolorem dentium.

Respondeo, hoc argumentum passim inclinant Magdeburgenses, Calvinus, et alii, sed antiquam renovant querimoniam Juliani Apostole apud Cyrillum lib. VI. in Julianum ; Manicheorum, apud Augustinum lib. III. contra Faustum cap. 4, et Vigilantii apud Hieronymum lib. in Vigilantium. Omnes enim isti queruntur quod verterimus idola in Martyres, et eos similibus votis colamus; quod argumentum est, majores nostros esse Cyrillum, Augustinum, Hieronymum, et reliquam Ecclesiam, que cum illis communicabat: majores autem Calvini, et Magdeburgensem esse Julianum Apostolatum, Faustum Manicheum, Vigilantium, ac ceteros apostatas, vel haereticos, qui cum eis comunicabant.

Sed ut ad rem proprius accedam, dieo, Deum posse, si voluerit, per quemlibet Sanctorum omnia concedere, et sine Sanctis etiam multa, vel omnia dare : interdum tamen velle unius intercessione, miraculum aliquod operari; aliud vero intercessione, alterius operari. Quis autem novit consilium Dei; aut quis ei dicere potest, cur ita facis? Sicut etiam per unum operatur Deus multa miracula, et per alterum fortasse maiorem nulla, cuius rei causam solus ipse novit, ut B. Augustinus docet in epistol. 137. ad Clerum et populum Hippone: « Ubique quidem, inquit, Deus est, et nullo continetur

vel includitur loco, qui condidit omnia. Verumtamen quis potest ejus consilium perscrutari, quare in aliis locis haec miracula fiant, in aliis non fiant? Multis enim notissima est sanctitas loci, ubi B. Felicis Nolensis corpus conditum est, quo voluit ut pergerent (duo Clerici) quia inde nobis facilius, fideliusque scribi potest, quidquid in eorum aliquo divinitus fuerit propalatum. Numquid non et Africa sanctorum Martyrum corporibus plena est? et tamen nusquam hic scimus talia fieri. Sicut enim dicit Apostolus, (I. Corinth. XII.) non omnes Sancti habent dona eurationum : ita nec in omnibus memoriis Sanctorum ista fieri voluit ille, qui dividit propria unicuique sicut vult. » His accedit, quod etsi quidam Sancti aliquo genere miraculi interdum magis clarent, quam alii, tamen ab omnibus omnia perficiunt, nec putamus ita ab uno unum esse pertendum, ut non etiam existimemus alterius intercessione obtineri posse.

Argumentum Decimum. Sancti in celo nihil sibi mereri, vel impetrare possunt, ergo multo minus aliis. Respondeo, Sanctos non posse mereri, nec sibi, nec aliis; tamen ex meritis praecedentibus posse impetrare et sibi et aliis, id quod orando petunt; petunt enim sibi gloriam corporis, nobis autem omnia, quibus indigemus.

Sed objicies, jam premium acceperunt meritorum suorum, ergo nihil amplius eis debetur. Respondeo, eos quidem acceperisse premium, sed ad premium eorum hoc etiam pertinere, ut semper sint amici Dei, et ut amici Dei, impetrant a Deo, quidquid ab illo petunt. Sicut etiam hic in terris, si aliquis, qui diu militavit Regi, omnia stipendiua sua accepit, poterit tamen pro aliis supplicare, et jure amicitiae obtinebit multo facilius quam alius, qui numquam Regi servivit.